

NOTAT

20.02.2020

Til

MUSIT-styret v/ styreleder Tore Burheim

om

MUSIT og tilgjengeliggjøring av data

- Høringssvar fra Universitetsmuseet i Bergen (UM)

Den 22. januar 2020 sendte MUSIT-styret ut notatet «Vurdering av forholdet mellom tilgjengeliggjøring og formidling, og tekniske konsekvenser» med høringsfrist 21. februar. Notatet har en rekke anbefalinger:

- A. MUSIT legger føringene i «*Nasjonal strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata*» og «*Retningslinjer ved tilgjengeliggjøring av offentlige data*» til grunn for sitt arbeid med tilgjengeliggjøring av samlingsdata.
- B. MUSIT prioriter av faglige, vitenskapelige og tekniske aktiviteter i arbeidet med tilgjengeliggjøring av samlingsdata til sluttbrukere.
- C. MUSIT bør overlate ansvaret for tekniske løsninger og systemer for nettbasert publisering og formidling (web-sider, publiseringssystemer og tilsvarende) av samlingsdata til universitetsmuseene og eventuelt andre aktører
- D. En eventuell ny felles publiseringsløsning (ny unimus.no) bør etableres som et separat prosjekt med separat finansiering utenfor dagens finansieringsrammer. Her bør man vurdere samarbeid med andre aktører.
- E. MUSIT bør i størst mulig grad legge til rette for at universitetsmuseene og andre kan formidle samlingsdata i en størst mulig bredde av kanaler (publiseringsløsninger, GIS-systemer, ulike planleggingsverktøy, undervisningsløsninger, forvaltningsløsninger) i tråd med «Retningslinjer ved tilgjengeliggjøring av offentlige data».

Kommentarer fra UM

Vi mener at MUSIT-styret legger til grunn en unødig komplisert tolkning av hva som er *tilgjengeliggjøring* og hva som er *formidling*. Tilgjengeliggjøring betyr simpelthen å gi tilgang til data (som også kan romme et element av metadata); formidling er når disse data (inkl. metadata) er fortolket, forklart og satt i kontekst. UM mener at tilgjengeliggjøringen av data må sees som en integrert del av MUSIT-oppgaven, mens formidling og forskningskommunikasjon selvsagt fortsatt skal ligge ved de respektive museene. Det finnes allerede en etablert portal, Unimus.no, som tilgjengeliggjør noen data, men den rommer ingen formidling. Her ligger det bare grunnleggende klassifikasjoner av materialet i tillegg til

georeferanser. Den er i aktiv bruk av forskere for å få nasjonale oversikter over data. At portalen er i flittig bruk av allmennheten må vi bare se som en fordel og står ikke i motsetning til dette.

Med dette som utgangspunkt finner UM det problematisk at MUSITs styre ikke ser tilgjengeliggjøring av databasene (gjennom unimus.no) som del av MUSITs oppdrag. Vi har forståelse for at MUSIT-arbeidet tar tid og er kostnadskrevende. Fremdriften er allerede langsom og kostnadene ikke ubetydelige. Likevel mener vi at universitetsmuseene må se helhetlig og nasjonalt, ikke bare på etablering av databasene, men også på tilgjengeliggjøring av deres innhold. Dette har vi gitt uttrykk for tidligere, senest 15. okt. 2019, og det finnes etter vår mening tre åpenbare grunner til dette:

1. Det har siden årtusenskiftet vært brukt opp mot 250 mill. kr. på MUSIT. I praksis er det som er etablert av databaser et svært viktig verktøy for den interne samlingsforvaltningen, men det var også en klar intensjon om at de også skulle brukes av andre. Noe annet vil ikke være politisk mulig. Vi minner om NFR sitt høringsutkast til ny strategi for 2020-2025:

«Målsettingen om åpen tilgang til offentlig finansierte forskningsdata vil kreve betydelige investeringer i elektronisk infrastruktur og sikker lagring. Forskningsrådet skal sørge for effektivt samarbeid om kostbar forskningsinfrastruktur. Våre infrastrukturinvesteringer skal (...) sørge for at ressursene åpnes for alle relevante forskningsmiljøer og næringer i hele landet».

Et alternativ til en felles MUSIT-løsning er selvsagt at museene etablerer egne portaler til dette formålet, for eksempel NTNU Vitenskapsmuseets «Collections Online», men fremfor at hvert museum lager sin egen portal for tilgjengeliggjøring, vil en fellesløsning selvsagt være å foretrekke. Gjennom unimus.no har vi allerede mange års erfaring med nytteeffekten av en slik felles løsning. Samtidig skal en heller ikke undervurdere signaleffekten denne portalen har for å skape motivasjon og følelse av felleskap om universitetsmuseenes virksomhet.

2. UM har i flere sammenhenger, både lokalt ved UiB og overfor NFR, fremhevet våre omfattende samlinger som en vesentlig norsk forskningsinfrastruktur. Det ligger i sakens natur at det kan de strengt tatt bare være dersom de er tilgjengelige og kan brukes av andre forskere enn museets egne, samt av offentlig forvaltning og et bredere publikum generelt.
3. Ettersom man i dag i publiseringssammenheng er svært oppmerksom på Open Access, ville det være følgeriktig også å være opptatt av slik Open Access til de forskningsdata som universitetsmuseene forvalter i og med sine samlinger.

Unimus.no 2.0

Unimus.no er altså allerede en portal for visse samlinger av kulturhistorisk art. Den er tilgjengelig for alle. Vi er tidligere blitt kjent med at vi ved utgangen av 2020 vil miste

vesentlige data her, hvilket betyr at det som i dag faktisk er tilgjengelig for folk flest snart blir utilgjengelig. I motsetning til notatet fra styret for MUSIT mener vi derfor at unimus.no bør videreføres av MUSIT. Da må unimus.no oppgraderes i forhold til design og funksjonalitet og utvides til å bli en felles portal for tilgang til alle universitetsmuseenes databaser, også de fra naturhistorie. I så måte ønsker vi at MUSIT skal se etableringen og drift av en mer omfattende portal, unimus.no 2.0, som en integrert del av sitt oppdrag.

Økonomi

Som del av MUSITs ordinære oppdrag må en slik portal etableres og driftes innenfor rammene av MUSITs økonomi. Vel vitende om MUSITs vanskelige økonomi, vil UM imidlertid foreslå at man søker NFR direkte om midler fra forskningsinfrastrukturprogrammet til selve etableringen av portalen (jfr. pkt. 1 ovenfor).

NFRs siste utlysning omkring nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur (2018) skulle m.a. gjelde dels «å styrke og samordne nasjonal forskningsinfrastruktur der Norge har sterke forskningsmiljøer», dels «å optimalisere utnyttelsen av infrastrukturene og gjøre dem tilgjengelige for eksterne brukere». Landets universitetsmuseer forvalter en vesentlig del av Norges kultur- og naturarv, i alt rundt mer enn 20 mill. gjenstander, og gir et viktig grunnlag for ny humanistisk, samfunnsvitenskapelig og naturvitenskapelig forskning. UM vil i så måte foreslå at det sendes en søknad til NFR knyttet til bevilgning av midler til etablering av portalen som essensiell del av denne forskningsinfrastrukturen. Som sagt vil drift av portalen måtte bli en sak for MUSIT.

Med vennlig hilsen

Jenny Smedmark, UM, MUSITs koordineringsgruppe for naturhistorie

Knut Andreas Bergsvik, UM, MUSITs koordineringsgruppe for kulturhistorie

Henrik v. Achen, direktør UM